

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітня програма	«Право»
Статус дисципліни	Нормативний освітній компонент / цикл професійної підготовки
Форма навчання	заочна
Рік підготовки, семестр	2 курс
Обсяг дисципліни	4 кредити ЄКТС (120 годин) 12 год. – лекції, 8 год. - практичні
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік/ДКР
Розклад занять	http://rozklad.kpi.ua/Schedules/ScheduleGroupSelection.aspx
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	<u>Лектор:</u> кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, судовий експерт у сфері інтелектуальної власності Кісіль Наталія Валеріївна e-mail: ksil_n@ukr.net <u>Практичні / Семінарські:</u> кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, судовий експерт у сфері інтелектуальної власності Кісіль Наталія Валеріївна e-mail: ksil_n@ukr.net
Розміщення курсу	<u>URL:</u> https://classroom.google.com/c/Njk4MTA4ODc4MDg4?cjc=mv6l6qd , інформація через телеграм-групу.

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

Навчальна дисципліна «Право інтелектуальної власності» є фундаментальною дисципліною, що належить до циклу професійної підготовки здобувачів першого ступеня вищої освіти («бакалавр») зі спеціальності 081 «Право». Згадана навчальна дисципліна присвячена формуванню у студентів цілісної системи знань основних принципів та особливостей правового регулювання прав інтелектуальної власності, особливостям набуття права та використання об'єктів авторського права і суміжних прав, торговельних марок, комерційних (фірмових) найменувань, винаходів та корисних моделей, промислових зразків,

сортів рослин, порід тварин та інших об'єктів інтелектуальної власності, а також захисту прав інтелектуальної власності.

Метою навчальної дисципліни є формування і розвиток як ґрунтовних теоретичних знань, так і спроможність розв'язувати складні практичні завдання, пов'язані з регулюванням відносин у сфері інтелектуальної власності правовими засобами. Засвоєні студентами знання та набуті під час вивчення даної дисципліни навички дозволять з'ясувати зміст норм законодавства у сфері інтелектуальної власності, правильно тлумачити їхній зміст та застосовувати для вирішення конкретних питань у процесі роботи: здійснювати правовий аналіз виникнення охорони на об'єкти інтелектуальної власності, використання та розпорядження правами інтелектуальної власності; форм, порядку та способів захисту прав на ці об'єкти; ідентифікувати порушення прав інтелектуальної власності, визначати адекватні та ефективні способи захисту прав інтелектуальної власності, аналізувати судову практику у спорах щодо порушення прав інтелектуальної власності та визначати оптимальні шляхи їх врегулювання.

Предметом навчальної дисципліни є сукупність норм права, що регулюють суспільні відносини, які пов'язані із набуттям прав інтелектуальної власності, розпорядженням правами та захистом прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Вивчення навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» передбачає формування та/або розвиток у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері інтелектуальної власності.

Загальні компетентності (soft skills):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності у сфері інтелектуальної власності.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, бази даних патентних відомств.

ЗК7. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права інтелектуальної власності, знання та розуміння структури правничої професії у сфері інтелектуальної власності та її ролі у суспільстві.

СК8. Здатність використовувати правові принципи та доктрини, у тому числі здійснювати правовий аналіз виникнення правової охорони на об'єкти права інтелектуальної власності, форм, порядку та способів захисту прав на ці об'єкти.

СК9. Здатність використовувати бази даних патентних відомств та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності, пов'язаної з охороною та захистом прав інтелектуальної власності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції у сфері інтелектуальної власності.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, пов'язаних з особливостями набуття права на об'єкти інтелектуальної власності, їх використання, можливих способів захисту прав інтелектуальної власності та інтересів клієнтів.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти:

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 19 . Пояснювати природу і зміст основних правових явищ і процесів.

PH 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити правові висновки.

PH 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Основні завдання навчальної дисципліни

Після засвоєння навчальної дисципліни студенти мають продемонструвати такі результати навчання:

1. Знання:

Знання теоретичних засад права інтелектуальної власності, правовідносин у сфері інтелектуальної власності, теоретичних положень та положень чинного законодавства України у сфері інтелектуальної власності, наукових підходів вчених-правників до вирішення окремих проблем правової охорони та захисту прав, особливостей міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності.

2. Уміння:

з'ясовувати зміст норм законодавства у сфері інтелектуальної власності, правильно тлумачити їхній зміст та застосовувати для вирішення конкретних питань у процесі роботи за спеціальністю: здійснювати аналіз виникнення правової охорони на об'єкти інтелектуальної власності, форм, порядку та способів захисту прав на ці об'єкти; ідентифікувати порушення прав інтелектуальної власності, визначати адекватні та ефективні способи захисту прав, складати документи юридичного характеру з метою оформлення прав інтелектуальної власності, аналізувати судову практику у спорах щодо порушення прав інтелектуальної власності та визначати оптимальні шляхи їх врегулювання.

3. Комунікація:

здатність надавати консультації з питань набуття правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, оцінювати потреби у належній охороні творчих продуктів з метою формулювання та пропонування відповідних рішень; здатність враховувати інтереси учасників відносин і пропонувати збалансовані підходи до їх регулювання.

4. Автономність та відповідальність:

продемонструвати розуміння особистої відповідальності щодо використання різних об'єктів права інтелектуальної власності, а також інші професійні рішення чи надані пропозиції/рекомендації, складені документи, які можуть впливати на діяльність господарюючих суб'єктів.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

«Право інтелектуальної власності» вивчається після дисципліни «Цивільне право. Загальна частина» та разом із навчальними дисциплінами «Цивільне право. Договірне право», «Кримінальне право. Особлива частина», що є необхідною передумовою ефективного навчання та володіння компетентностями, які формуються під час вивчення цих дисциплін, з огляду на системність та взаємопов'язаність з тематикою освітньої програми.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення про право інтелектуальної власності.

Тема 2. Право інтелектуальної власності на літературні, художні та інші твори (авторське право).

Тема 3. Право інтелектуальної власності на торговельну марку.

Тема 4. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування та географічне зазначення.

Тема 5. Право інтелектуальної власності на винаходи та корисні моделі.

Тема 6. Право інтелектуальної власності на промислові зразки.

Тема 7. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття, комерційну таємницю (ноу-хау), сорти рослин, породи тварин, раціоналізаторську пропозицію, компонування напівпровідникових виробів.

Тема 8. Управління та розпорядження правами інтелектуальної власності.

Тема 9. Особливості захисту прав інтелектуальної власності.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова нормативні джерела та література

1. Цивільний кодекс України : від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 01.05.2024).

2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : прийнята 24 липня 1971 р., із змінами від 02 жовт. 1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення 01.05.2024).

3. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 28 листопада 1960 р. : приєднання України до угоди 17.01.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text (дата звернення 01.05.2024).

4. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р.: набуття чинності для України: 25 грудня 1991 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text (дата звернення 01.05.2024).

5. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р., переглянута в м. Женева 10 листопада 1972 р., 23 жовтня 1978 р. та 19 березня 1991 р. : приєднання України до Конвенції 02.06.95, 02.08.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text (дата звернення 01.05.2024).

6. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція) від 26 жовтня 1961 року: приєднання України до Конвенції 20.09.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763#Text (дата звернення 01.05.2024).

7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 берез. 1883 року. Набрання чинності для України від 25.12.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення 01.05.2024).

8. Про авторське право і суміжні права : закон України від 01 груд. 2022 р. № 2811-IX// Голос України: офіційне видання від 31.12.2022. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення 01.05.2024).

9. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: закон України № № 3687-XII від 15.12.93. *Відомості Верховної Ради України*. 1994, № 7, ст. 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення 01.05.2024).

10. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: закон України № 3689-XII від 15.12.93. *Відомості Верховної Ради України*. 1994, № 7, ст. 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/print1218034688041545#Text> (дата звернення 01.05.2024).

11. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: закон України № 621/97-ВР від 05.11.1997. *Відомості Верховної Ради України*. 1998, № 8, ст.28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80/print1218034688041545#Text> (дата звернення 01.05.2024).

12. Про охорону прав на промислові зразки : закон України № № 3688-XII від 15.12.93 *Відомості Верховної Ради України*. 1994, № 7, ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/print1218034688041545#Text> (дата звернення 01.05.2024).

13. Про охорону прав на сорти рослин : закон України від 15.12.1993 № 3688-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994, № 7, ст.34. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/print1218034688041545#Text> (дата звернення 01.05.2024).

14. Про правову охорону географічних зазначень : закон України від 16.06.1999 № 752-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999, № 32, ст.267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14/print1218034688041545#Text>. (дата звернення 01.05.2024).

15. Штефан А.С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту. К.: НВП Інтерсервіс, 2017. 150 с. URL: <http://ndiiv.org.ua/Files2/Monogr.avtor.%20pravo%20i%20sumiz.%20prava.pdf> (дата звернення 01.05.2024).

16. Інтелектуальна власність та патентознавство [Електронний ресурс] : підручник для студ., які навчаються за програмами підготовки магістрів / Н. О. Білоусова, Н. В. Гаврушкевич, М. А. Данильченко, М. В. Дубняк, Н. Д. Когут, О. В. Литвин, А. С. Ромашко, П. М. Цибульов, О. Я. Юрчишин ; КПІ ім. Ігоря Сікорського ; за ред. П. М. Цибульова, А. С. Ромашко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 377 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/44252> (дата звернення 01.05.2024).

Додаткова література та нормативні джерела

1. Про затвердження Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір: Наказ Міністерства економіки України від 16 серпня 2023 р. № 11319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1760-23#Text> (дата звернення 01.05.2024).

2. Правила складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг від 28.07.1995 № 116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-95#Text> . (дата звернення 01.05.2024).

3. Методичні рекомендації з окремих питань проведення експертизи заявки на знак для товарів і послуг: Наказ Державного підприємства "Український інститут промислової власності" від 07.04.2014 № 91 із змінами. URL: https://ukrpatent.org/i_upload/file/metod-rek-tm-05112018.pdf. (дата звернення 01.05.2024).

4. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель : наказ Міністерства освіти і науки України N 22 від 22.01.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text> (дата звернення 01.05.2024).

5. Правила складання і подання заявки на промисловий зразок та проведення експертизи заявки на промисловий зразок і міжнародної реєстрації промислового зразка : Наказ Міністерства економіки України від 07 березня 2024 року № 6237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0547-24#Text> (дата звернення 03.05.2024).

6. Порядок складання, подання та розгляду заявки на сорт : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 31 серпня 2023 року № 1609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1735-23#Text> (дата звернення 03.05.2024).

7. ВОИС. Глоссарий терминов по авторскому праву и смежным правам. Published by the World Intellectual Property Organization, 1981. С. 228.

8. Актуальні питання захисту права інтелектуальної власності: навчально-практичний посібник / А.В. Шабалін. К. : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, 2019. 200 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1kqFPIKx7EqkTUsdzGXxUqazk18s9NxaJ/view> (дата звернення 01.05.2024).

9. Договори щодо розпорядження майновими правами на об'єкти патентного права. Том 1/ кол. Авторів; за ред. Н.М. Мироненко; К.: НДІ ІВ АПрН України, 2019. 222 с. URL: https://drive.google.com/file/d/14A3KJ3_AOSzKcOCz1cqOGVPu2p3pwcOb/view (дата звернення 01.05.2024).

10. Договори щодо розпорядження майновими правами на об'єкти патентного права. Том 2/ кол. Авторів; за ред. Н.М. Мироненко; К.: НДІ ІВ АПрН України, 2019. 202 с. URL: https://drive.google.com/file/d/199pIwL6_afmah1mmyRi-Id2waXR0zyUF/view (дата звернення 01.05.2024).

11. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П.П. Крайнева. Київ, 2012. 660 с.
12. Капіца Ю.М. Охорона авторського права при комерційному розповсюдженні або вільному доступі до електронних наукових видань у мережі Інтернет: вимоги, обмеження, досвід. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. № 11, 2015. С. 45–55.
13. Капіца Ю.М., Ступак С.К., Жувака О.В. Авторське право і суміжні права в Європі: монограф. Київ: Логос, 2012. 696 с.
14. Капіца Ю.М., Шахбазян К.С. Застосування ліцензій відкритого доступу при розміщенні матеріалів наукових журналів в електронному середовищі. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. № 13, 2016. С. 62-70.
15. Кісіль Н. В. Об'єкти інтелектуальної власності, що виникають при веденні діяльності, пов'язаною із створенням та використанням сортів рослин, та засоби доказування порушень прав // Проблемні питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони прав на сорти рослин: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 28 листопада 2019 р.) Український інститут експертизи сортів рослин. URL: http://confer.uesr.sops.gov.ua/zakon_sort/paper/viewFile/19417/10555 . (дата звернення 01.05.2024).
16. Кісіль Н.В. Доказування плагиату наукових творів: судова практика та експертні технології. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління* : електронне наукове видання : збірник. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. №1 (4). С. 92-106. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/4/7.pdf> (дата звернення 01.05.2024).
17. Кісіль Н.В. Сорти рослин як об'єкт судової експертизи у сфері інтелектуальної власності // Криміналістика и судебная экспертиза: міжвідом. наук.-метод. зб. / Мініст України, КНДІСЕ; редкол.: А.В. Янчук, О.М. Олійник, О.Г. Рувін та ін. К., 2015. Вип. 60. С. 461-470. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2015_60_48 . (дата звернення 01.05.2024).
18. Кісіль Н.В. Як зареєструвати авторське право. URL: <https://www.kisil-nv.com/2023/02/01/%d1%8f%d0%ba-%d0%b7%d0%b0%d1%80%d0%b5%d1%94%d1%81%d1%82%d1%80%d1%83%d0%b2%d0%b0%d1%82%d0%b8-%d1%81%d0%b2%d0%be%d1%94-%d0%b0%d0%b2%d1%82%d0%be%d1%80%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b5-%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2/> (дата звернення 01.05.2024).
19. Лонг Д., Рей П., Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. К.: К.І.С., 2007. 448 с.
20. Методичні рекомендації з виявлення об'єктів інтелектуальної власності, що виникають в процесі наукової та науково-практичної діяльності наукових закладів охорони здоров'я / Уклад. Дмитришин В.С.; ДНУ «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» ДУС. К., 2020. 67 с. URL: <https://cp-medical.com/downloads/guidelines/guidelines-2022-1.pdf> (дата звернення 01.05.2024).
21. Мікульонок І.О. Складання та подання заявки на винахід і заявки на корисну модель: навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 116 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/39745> (дата звернення 01.05.2024).
22. Основи інтелектуальної власності. К.: Юридичне видавництво «Ін Юре», 1999. 578 с.
23. Петренко С.А. Охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: теорія і практика : монографія. К.: Лазурит-Поліграф, 2011. 172 с.
24. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: збірник типових форм договорів та коментар до них / колектив авторів; за наук. ред. Н. М. Мироненко. Ї. : НДІ ІВ НАПрН України, 2019. 96 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1AKHYEImCT6IWVT1gTgEFtHYYNt_23zS/view (дата звернення 01.05.2024).

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Web-site Міністерства економіки України. Інтелектуальна власність. URL: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=bb27fb37-4305-4686-9ea0-995d1c10f028&tag=DerzhavnaSluzhbaIntelektualnoiVlasnosti>
2. Web-site Державної системи правової охорони інтелектуальної власності. URL: <https://ukrpatent.org>
3. Web-site Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав». URL: <https://uacrr.org/>
4. Web-site Всесвітньої організації інтелектуальної власності. URL: <https://www.wipo.int/portal/en/index.html>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
6. Спеціальна інформаційна система УКРНОІВІ. URL: <https://sis.nipo.gov.ua/uk/search/simple/>.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Основними методами навчання є поєднання лекційних, семінарських (практичних) занять та індивідуально-консультативної роботи у різних формах (запитально-відповідальній, обговорення конкретних ситуацій, підготовлених документів тощо) і самостійної роботи студентів у формі виконання тестових завдань, вирішення конкретних правових ситуацій, підготовка проектів документів юридичного змісту (договорів, заяв на реєстрацію авторського права тощо), обговорення та захист індивідуальних робіт практичного спрямування.

Рівень навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни безпосередньо залежить від застосування сучасних навчальних технологій, з яких обов'язковими є: проблемні лекції, міні-лекції, лекції-дискусії, лекції-діалоги, візуальні лекції, лекції-прес-конференції; семінарські заняття – дискусії, аудиторні конференції, семінари – вирішення проблемних питань, семінари – «мозкові атаки», «потоки ідей», «рольові ігри» тощо.

Проведення лекційних занять підкоряється принципам: науковості, зв'язку теорії з практикою, логічності, доступності лекційного матеріалу, систематичності його викладення, наочності, ретельного відбору питань, що вносяться в план лекції.

Найбільш поширеними видами лекцій, які сприяють активізації навчального процесу студентів є **проблемні лекції**. Проблемні лекції будуються на обговоренні двох-трьох проблемних питань, які є найбільш суттєвими у даній темі, або викликають найбільше дискусій серед науковців. Увага студентів у такій лекції концентрується на матеріалі, який не знайшов відображення у загальних навчальних джерелах, а підготовлений з використанням монографічних робіт та інших наукових праць. Цей матеріал повинен відображати найсучасніші досягнення правової науки, практики, законодавчої техніки тощо, а також містити відомості історичного та порівняльного характеру. Ефективним буде використання лектором ілюстративного матеріалу, схем, презентацій тощо.

Спосіб ведення лекції передбачає постановку проблемного питання, його аналіз, порівняння існуючих у науці точок зору на проблему, формування певних шляхів її вирішення. Проблемні питання (ситуації) в такій лекції подаються викладачем послідовно та вирішуються у процесі спільної діяльності викладача і студентів, з максимальною самостійністю останніх під спрямовуючим керівництвом викладача. Лектор також ставить перед студентами проблемні питання для самостійного розмірковування, які вони повинні здійснити за схемою (методикою), застосованою під час проведення лекції. Таким чином стимулюється активне мислення студентів, опрацювання ними наукових джерел у пошуках правильної відповіді.

Міні-лекція як засіб активізації навчальної діяльності студентів являє собою особливий вид заняття, на якому навчальний матеріал подається студентам схематично,

характеризується ємністю та складністю логічної побудови. Як правило, міні-лекція виступає складовою лекції, на якій розкриваються складні та великі за обсягом теми. На міні-лекції студентам на прикладі характеристики окремих елементів схеми подається алгоритм розкриття питань, що входять до блоку, значну частину яких вони повинні будуть опрацювати самостійно.

Лекція-дискусія – це лекція, що заснована на взаємодоповненнях. Такі лекції проводяться за темами, що знаходяться на межі східних галузей знань, або за новими темами, які важко об'єднати в єдине ціле.

Лекція-діалог викладається у формі захисту точок зору різних вчених і практиків. Проблемні питання обумовлюються, як правило, заздалегідь, однак можливі імпровізації.

Візуальна лекція заснована на широкому використанні наочних засобів. Основний навчальний матеріал подається у вигляді схем, графіків, слайдів, відеофільмів тощо. Наочність посилює активність мислення та сприяє запам'ятовуванню матеріалу.

Лекція - прес-конференція призначена для з'ясування побажань студентів з питань поглиблення та розширення знань з дисципліни чи її розділу та роз'яснення цих питань у процесі проведення лекції. У таких випадках студентам заздалегідь повідомляється тема лекції та ставиться завдання письмово підготувати питання, на яких викладач має зупинитися більш детально. На лекції викладач спочатку збирає та класифікує питання, а затим викладає матеріал з акцентом на поставлених студентами питаннях.

5.1. Лекції та практичні заняття

№	Назва теми, перелік основних питань, література	Кількість годин		Форма контролю
		лекції	практичні	
1	<p>Тема 1. Загальні положення про право інтелектуальної власності</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поняття права інтелектуальної власності. – Види об'єктів інтелектуальної власності. – Суб'єкти права інтелектуальної власності. – Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності. – Система прав інтелектуальної власності та строки чинності таких прав. – Основні нормативно-правові акти, що регулюють сферу інтелектуальної власності. – Структура Державної системи охорони права інтелектуальної власності. – Набуття прав інтелектуальної власності. – Використання об'єктів права інтелектуальної власності. – Передання майнових прав інтелектуальної власності. – Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам. – Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту). – Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням. 	2	1	<i>Опитування/кейси /практичні завдання/ виступи з презентаціями</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – Право на звернення до суду за захистом права інтелектуальної власності. <p><i>Література:</i> базова [1-14, 16], додаткова [7, 11, 22].</p>			
2	<p>Тема 2. Право інтелектуальної власності на літературні, художні та інші твори (авторське право)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Види об'єктів авторського права і суміжних прав. – Поняття твору, як об'єкту авторського права. – Основні положення правової охорони об'єктів авторського права. Умови надання правової охорони творам та об'єктам суміжних прав. – Строки чинності авторських і суміжних прав. – Об'єкти, що не охороняються авторським правом. – Функції та принципи авторського права. – Виникнення і здійснення авторських і суміжних прав. – Суб'єкти авторського і суміжного права. – Права, що охоплюються авторським правом. Обмеження авторського права. – Поняття та ознаки оригінальності та творчого характеру творів літератури, науки та мистецтва. – Частина твору як об'єкт авторського права. – Права на службові твори та твори створені за замовленням. – Сирітські твори. – Випадки вільного використання твору. – Способи управління майновими правами суб'єктів авторських і суміжних прав. – Майнові та немайнові права на об'єкти авторських і суміжних прав. – Поняття факту використання творів. Способи використання літературних творів. – Поняття відтворення творів. – Особливості використання об'єктів суміжних прав. – Вільне використання (відтворення) творів. Перехід творів у суспільне надбання. – Порухення авторських та суміжних прав. – Види відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. <p><i>Література:</i> базова [1, 2, 6, 8, 15], додаткова [1, 7, 12-14, 16, 18, 23].</p>	2	2	<i>опитування/ кейси/тести/ виступи з презентаціями</i>
3	<p>Тема 3. Право інтелектуальної власності на торговельну марку.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Загальна характеристика властивостей та ознак позначень, що використовуються як 	2	1	<i>опитування/ кейси/ виступи з презентаціями</i>

	<p>засоби індивідуалізації.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Об'єкт торговельної марки та основні види позначень. – Набуття права на торговельну марку. – Передача прав на торговельну марку. – Суб'єкти права на торговельну марку. – Добре відомі торговельні марки. – Умови надання правової охорони – Підстави для відмови в наданні правової охорони. – Підготовка заяви про реєстрацію торговельної марки. – Експертиза поданих заявок на реєстрацію торговельних марок в Україні та іноземних державах. – Дослідження позначень на тотожність чи схожість настільки, що їх можна сплутати. – Визначення спорідненості товарів і послуг. – Права і обов'язки, що впливають із свідоцтва. – Особливості використання та захисту прав на торговельні марки. – Особливості встановлення тотожності та схожості позначень, настільки, що їх можна сплутати. – Передача прав на торговельну марку. – Визнання свідоцтва недійсним. <p><i>Література:</i> базова [1, 4, 7, 10], додаткова [2, 3].</p>			
4	<p>Тема 4. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування та географічне зазначення</p> <ul style="list-style-type: none"> – Правова охорона комерційного (фірмового) найменування. – Порухення прав на комерційне (фірмове) найменування. – Види географічних зазначень. – Надання правової охорони географічним зазначенням. – Порядок реєстрації географічних зазначень. – Права і обов'язки, що впливають із реєстрації географічного зазначення. – Порухення прав на географічні зазначення. – Особливості захист прав на торговельну марку, комерційне (фірмове) найменування та географічне зазначення. <p><i>Література:</i> базова [1, 7, 14], додаткова [7, 19].</p>	1	1	<i>опитування/ практичні завдання/ тести/ кейси/ виступи з презентаціями</i>
5	<p>Тема 5. Право інтелектуальної власності на винаходи та корисні моделі</p> <ul style="list-style-type: none"> – Об'єкти винаходу та корисної моделі. – Умови надання правової охорони винаходам та корисним моделям. – Порядок реєстрації прав. – Міжнародна заявка. Право на пріоритет. – Права і обов'язки, що впливають із 	1	1	<i>опитування/ тестові завдання/ кейси/ виступи з презентаціями</i>

	<p>державної реєстрації винаходу (корисної моделі).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Припинення державної реєстрації та визнання прав недійсними. – Порушення прав володільця патенту. – Обмеження майнових прав на винахід (корисну модель). – Дії, які не визнаються порушенням прав. <p><i>Література:</i> базова [1, 7, 9, 16], додаткова [4, 11, 19, 21, 22].</p>			
6	<p>Тема 6. Право інтелектуальної власності на промислові зразки</p> <ul style="list-style-type: none"> – Умови надання правової охорони промисловим зразкам. – Критерії охороноздатності промислового зразка. – Порядок реєстрації прав. – Міжнародна заявка. – Права і обов'язки суб'єктів прав на промислові зразки. – Використання промислового зразка. – Дії, які не визнаються порушенням прав. – Припинення державної реєстрації та визнання прав недійсними. <p><i>Література:</i> базова [1, 3, 7, 12, 16], додаткова [5, 7, 11, 22].</p>	1	1	<i>опитування/ практичні завдання / кейси/тести/ виступи з презентаціями</i>
7	<p>Тема 7. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття, комерційну таємницю (ноу-хау), сорти рослин, породи тварин, раціоналізаторську пропозицію, компонування напівпровідникових виробів.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поняття наукового відкриття та зміст прав на нього. – Поняття комерційної таємниці та ноу-хау. – Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю. – Особливості набуття прав на комерційну таємницю та ноу-хау. – Види прав інтелектуальної власності на сорти рослин та породи тварин. – Порядок набуття права на сорт рослин. – Порядок набуття права на породу тварин. – Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. – Право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникових виробів. – Строки чинності прав. <p><i>Література:</i> базова [1, 5, 11, 13, 16], додаткова [6, 11, 15, 17, 19, 22].</p>	1	1	<i>опитування/ практичні завдання / кейси / виступи з презентаціями</i>
8	<p>Тема 8. Управління та розпорядження правами інтелектуальної власності</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поняття управління і принципи управління інтелектуальною власністю. 	1	-	<i>практичні завдання / тести</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – Життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності. – Управління об'єктом інтелектуальної власності на різних етапах його життєвого циклу. – Колективне управління авторськими та суміжними правами. – Сфери управління авторськими та суміжними правами. – Форми здійснення майнових прав на об'єкти ІВ. – Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності. – Види договорів щодо розпорядження майновими правами ІВ. – Види ліцензій. <p><i>Література:</i> базова [1-14], додаткова [8-10, 20, 24].</p>			
9	<p>Тема 9. Особливості захисту прав інтелектуальної власності.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Види відповідальності за порушення прав. – Підстави, форми та способи захисту прав інтелектуальної власності. – Неюрисдикційні форми захисту. – Особливості захисту прав інтелектуальної власності у судовому порядку. – Докази та доказування у спорах про порушення прав інтелектуальної власності. – Захист прав на винаходи на корисні моделі. – Захист прав на промислові зразки. – Захист прав на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності. – Співвідношення авторських прав та прав на торговельні марки. <p><i>Література:</i> базова [1-14], додаткова [8, 16, 19, 23].</p>	1	-	<i>опитування/ практичні завдання</i>

6. Самостійна робота студента

До самостійної роботи студентів включається підготовка до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та судової практики, а також розв'язання кейсів, практичних задач та підготовка юридичних документів.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Правила відвідування занять. Здобувачам освіти рекомендується відвідувати лекції та практичні заняття. Система оцінювання орієнтована на отримання балів за активність студента/студентки, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички. Відсутність на лекції не відпрацьовується, оскільки теми та питання лекцій і практичних занять співпадають. Згідно з Положенням про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського» заборонено оцінювати присутність або відсутність здобувача на аудиторному занятті, в тому числі нараховувати за це заохочувальні або штрафні

бали. Детально: <https://osvita.kpi.ua/node/37>. Відсутність на практичному занятті відпрацьовується.

Особливості організації освітнього процесу під час дистанційного навчання визначено «Положенням про дистанційне навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детально: <https://osvita.kpi.ua/node/188>.

Правила поведінки на заняттях. Норми етичної поведінки студентів і науково-педагогічних працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детально: <https://kpi.ua/code>.

Політика дедалайнів та перескладань. Відпрацювання практичного заняття за рішенням викладача може здійснюватися у формі опитування, тестування, виконання практичного завдання, розв'язання задачі з відповідної теми.

На останньому за розкладом занятті проводиться основна форма поточного контролю у вигляді письмової модульної контрольної роботи. Результат модульної контрольної роботи для студента, який не з'явився на контрольний захід, є нульовим. У такому разі, студент має можливість повторно виконати модульну контрольну роботу.

Політика академічної доброчесності та її принципи визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детально: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: експрес-опитування, опитування за темою заняття, тест, виконання практичного завдання, розв'язання задач (кейсів). Процес вивчення дисципліни передбачає написання 1 домашньої контрольної роботи у формі виконання практичного завдання та вирішення тестових завдань.

№ з/п	Поточний, семестровий контроль	%	Ваговий бал	Кількість	Всього балів
1.	Практичне заняття	80,0	10	8	80
2.	ДКР	20,0	20	1	20
	Всього				100

Проходження курсів COURSEARA, що стосуються сфери інтелектуальної власності, дає можливість закрити заборгованість по практичному занятті №1 та отримати до 15-ти балів за опанований курс, наприклад можуть бути опановані наступні курси: <https://www.coursera.org/learn/protect-business-innovations-trademark>, <https://www.coursera.org/lecture/introduction-intellectual-property/introduction-to-intellectual-property-q7KSP> або інші курси за узгодженням із викладачем.

Поточний контроль має чотири рівні оцінювання, критерії:

“відмінно” – повна відповідь (не менше 95% потрібної інформації) – студент демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, правильно і обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних комунікативних ситуаціях – практичне заняття **19-20 балів**, ДКР – **19-20 балів**;

“добре” – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або повна відповідь з несуттєвими недоліками, які допускає студент – практичне заняття **15-18 балів**, ДКР – **15-18 балів**;

“задовільно” – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації), студент засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає неточності – практичне заняття **10-14 балів**, ДКР – **11-14 балів**;

“незадовільно” – відповідь не відповідає вимогам до «задовільно» – практичне заняття **0-9 балів**, ДКР – **0-10 балів**.

Результати поточного контролю здобувача регулярно вносяться викладачем до модуля «Поточний контроль» АС Електронний кампус.

Семестровий контроль

Можливість отримання оцінки “автоматом”: так, для студентів, які виконали умови допуску до заліку і мають рейтинг ≥ 60 балів.

Обов'язкові умови допуску до заліку
Активна робота не менш як на 2 семінарських заняттях, з них особиста активність (доповіді, захист творчих робіт, участь у дискусії) не менше 5 хв. кожного заняття.
Успішне виконання домашньої контрольної роботи.
Поточний рейтинг $RD \geq 40$

Залік

Залікова оцінка сумується за результатами поточного контролю.

Студенти, які набрали протягом семестру менше 60 балів ($RD < 0,6 R$) отримують для вирішення додаткові завдання теоретичного і практичного характеру та отримують залік за результатами такої роботи з урахуванням поточної активності на практичних заняттях. Студенти, які набрали 60 балів за результатами поточного контролю, але бажають підвищити заліковий рейтинг, надають усну доповідь на 2 теоретичних питання, визначених у орієнтовному переліку питань для підготовки до заліку, із ваговим балом від 0 до 20 балів.

Таблиця переведення рейтингових балів за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Орієнтовний перелік питань для підготовки до заліку

1. Поняття права інтелектуальної власності
2. Види об'єктів інтелектуальної власності.
3. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
4. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності.
5. Система прав інтелектуальної власності та строки чинності таких прав.
6. Основні нормативно-правові акти, що регулюють сферу інтелектуальної власності.
7. Структура Державної системи охорони права інтелектуальної власності.
8. Особливості набуття прав інтелектуальної власності.
9. Використання об'єктів права інтелектуальної власності.
10. Передання майнових прав інтелектуальної власності.
11. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам.
12. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту).
13. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням.
14. Право на звернення до суду за захистом права інтелектуальної власності.
15. Основні положення правової охорони об'єктів авторського права

16. Види об'єктів авторського права і суміжних прав.
17. Поняття твору, як об'єкту авторського права.
18. Основні положення правової охорони об'єктів авторського права. Умови надання правової охорони творам та об'єктам суміжних прав.
19. Строки чинності авторських і суміжних прав.
20. Об'єкти, що не охороняються авторським правом.
21. Функції та принципи авторського права.
22. Виникнення і здійснення авторських і суміжних прав.
23. Виникнення і здійснення авторських і суміжних прав.
24. Суб'єкти авторського і суміжного права.
25. Права, що охоплюються авторським правом. Обмеження авторського права.
26. Поняття та ознаки оригінальності та творчого характеру творів літератури, науки та мистецтва.
27. Частина твору як об'єкт авторського права.
28. Права на службові твори та твори створені за замовленням.
29. Сирітські твори.
30. Випадки вільного використання твору.
31. Способи управління майновими правами суб'єктів авторських і суміжних прав.
32. Майнові та немайнові права на об'єкти авторських і суміжних прав.
33. Поняття факту використання творів. Способи використання літературних творів.
34. Поняття відтворення творів. Вільне використання (відтворення) творів.
35. Особливості використання об'єктів суміжних прав.
36. Перехід творів у суспільне надбання.
37. Порухення авторських та суміжних прав.
38. Види відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності.
39. Торговельні марки: поняття, види та обсяг правової охорони.
40. Загальна характеристика властивостей та ознак позначень, що використовуються як засоби індивідуалізації товарів та послуг.
41. Об'єкт торговельної марки та основні види позначень.
42. Набуття права на торговельну марку.
43. Передача прав на торговельну марку.
44. Суб'єкти права на торговельну марку.
45. Дослідження позначень на тотожність чи схожість настільки, що їх можна сплутати.
46. Визначення спорідненості товарів і послуг.
47. Добре відомі торговельні марки.
48. Умови надання правової охорони торговельній марці
49. Підстави для відмови в наданні правової охорони торговельній марці.
50. Особливості підготовки заяви про реєстрацію торговельної марки.
51. Експертиза поданих заявок на реєстрацію торговельних марок в Україні та іноземних державах.
52. Особливості використання та захисту прав на торговельні марки.
53. Особливості встановлення тотожності та схожості позначень, настільки, що їх можна сплутати.
54. Права і обов'язки, що впливають із свідоцтва на торговельну марку.
55. Використання торговельної марки.
56. Захист прав на торговельну марку.
57. Визнання свідоцтва на торговельну марку недійсним.
58. Правова охорона комерційного (фірмового) найменування.
59. Порушення прав на комерційне (фірмове) найменування.
60. Види географічних зазначень.
61. Надання правої охорони географічним зазначенням.
62. Порядок реєстрації географічних зазначень.
63. Права і обов'язки, що впливають із реєстрації географічного зазначення.
64. Порушення прав на географічні зазначення.

65. Об'єкти винаходу та корисної моделі.
66. Умови надання правової охорони винаходам та корисним моделям.
67. Порядок реєстрації прав на винахід (корисну модель).
68. Права і обов'язки, що впливають із державної реєстрації винаходу (корисної моделі).
69. Припинення державної реєстрації прав на винахід (корисну модель) та визнання прав недійсними.
70. Порухення прав володільця патенту на винахід (корисну модель).
71. Обмеження майнових прав на винахід (корисну модель).
72. Дії, які не визнаються порушенням прав на винахід (корисну модель).
73. Умови надання правової охорони промисловим зразкам.
74. Критерії охороноздатності промислового зразка.
75. Порядок реєстрації прав на промислові зразки.
76. Права і обов'язки суб'єктів прав на промислові зразки.
77. Використання промислового зразка.
78. Дії, які не визнаються порушенням прав на промислові зразки.
79. Припинення державної реєстрації промислових зразків та визнання прав недійсними.
80. Поняття наукового відкриття та зміст прав на нього.
81. Поняття комерційної таємниці та ноу-хау.
82. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю.
83. Особливості набуття прав на комерційну таємницю та ноу-хау.
84. Види прав інтелектуальної власності на сорти рослин та породи тварин.
85. Порядок набуття права на сорт рослин.
86. Порядок набуття права на породу тварин.
87. Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.
88. Право інтелектуальної власності на компонування напівпровідникових виробів.
89. Життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності.
90. Управління об'єктом інтелектуальної власності на різних етапах його життєвого циклу.
91. Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності.
92. Види відповідальності за порушення прав.
93. Підстави, форми та способи захисту прав інтелектуальної власності.
94. Неюрисдикційні форми захисту прав інтелектуальної власності.
95. Особливості захисту прав інтелектуальної власності у судовому порядку.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри інтелектуальної власності та приватного права, к. с.-г н., с.н.с., судовим експертом, Наталією Валеріївною Кісіль.

Ухвалено кафедрою інтелектуальної власності та приватного права (протокол № 11 від 05.05.2024 року).

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024 року).